

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kristiina Kimask

KOOLIEELSE LASTEASUTUSE ÕPETAJAKS ÕPPIJATE KUTSEVALIKU MOTIIVID
TÖÖKOGEMUSEGA JA TÖÖKOGEMUSETA ÜLIÕPILASTEL TARTU ÜLIKOOLI
NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: kaasprofessor Merle Taimalu

Tartu 2021

Resümee

Koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppijate kutsevaliku motiivid töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilastel Tartu Ülikooli näitel

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada lasteaiaõpetajaks õppivate üliõpilaste kutsevaliku motiive ning missugused on neis erinevused erialase töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilaste vahel. Uuringus osales 90 Tartu Ülikoolis koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava üliõpilast, kellest 42 töötab lasteaias ja 48 ei tööta. Andmeid koguti kasutades FIT-Choice (*Factors Influencing Teaching Choice*) skaalaga e-ankeeti. Uuringu tulemusel selgus, et koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate üliõpilaste jaoks on kõige tähtsamaks motiiviks õpetajaameti valikul töötamine lastega ning viimasel kohal oli viimane karjääri võimalus. Võrreldes töökogemusega ja töökogemuseta koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppijaid üliõpilasi selgus, et töökogemusega üliõpilaste hinnangud olid kõrgemad kui töökogemuseta üliõpilastel töö eraeluga sobivuse osas. Samas, töökogemuseta üliõpilaste puhul oli kutsevalikut rohkem kui töökogemusega vastajatel mõjutanud see, et õpetajatöö võimaldab töötada ka välismaal.

Märksõnad: *õpetaja kutsevalik, motivatsioon, FIT-choice skaala, õpetajakoolituse üliõpilased*

Abstract

Motives for choosing the profession of preschool teacher for students with and without work experience on the example of the University of Tartu

The aim of this bachelor's thesis was to find out the motives for professional choice of students who are studying to become kindergarten teachers and what are the differences between students with professional experience and those without experience. The study involved 90 students of the preschool teacher curriculum at the University of Tartu, of whom 42 work in kindergarten and 48 do not. Data were collected using an FIT-Choice (Factors Influencing Teaching Choice) e-questionnaire. The study revealed that the most important motive for students studying to become a preschool teacher is to work with children and the least important is opportunity for a career. Comparing students with professional experience and students with no work experience as a preschool teacher, it was found that students with professional experience evaluated their professions suitability with personal life higher than those without experience. Also, the choice of profession for students without work experience was more influenced by the possibility for working abroad than those with professional work experience.

Keywords: teacher profession, motivation, FIT-Choice scale, teacher curriculum students

Sisukord

Resümee.....	2
Abstract.....	3
Sisukord	4
Sissejuhatus.....	5
Põhimõistete selgitus	7
Ülevaade õpetajakutse valiku põhjustest	8
Eestis läbi viidud uurimused õpetajakutse valiku kohta	10
Eesmärk ja uurimisküsimused	13
Metoodika	14
Valim.....	14
Mõõtevahend.....	14
Protseduur	15
Tulemused.....	16
Arutelu	18
Uurimuse piirangud ja rakenduslik väärtus	19
Tänuõnad	20
Autorsuse kinnitus	20
Kasutatud kirjandus	21
Lisad.....	24

Sissejuhatus

TALIS 2018 uuringus selgus, et Eesti õpetaja keskmine vanus on 49,2 aastat mis tähendab, et umbes 15 aasta pärast jõuab suur hulk õpetajaid pensioniikka. Suureks murekohaks on uute õpetajate vähesus (Taimalu, Uibu, Luik & Leijen, 2019). Õpetajakoolituse õppekavade vastu on küll paaril viimasel aastal huvi kasvanud ja kandidaate rohkem (vt Tartu Ülikooli sisseastumise statistika, s.a.), kuid uusi noori õpetajaid koolides siiski napib.

Paljudest uuringutest on selgunud motiivid, mis ajendavad inimesi õpetaja karjääri valima. Välja on toodud, et õpetajaameti valiku puhul mõjutavad erinevad tegurid ning eelkõige inimese isiklikud väärtused ja ootused (Anghelache, 2013). Varasemalt tehtud uurimustest on välja toodud kolm peamist tegurite gruppi: altruistlikud tegurid, sisemise ja välise motivatsiooniga seotud tegurid (Kyriacou & Coulthard, 2000; Low, Ng, Hui & Cai, 2017). EMOR-i uuringus 2016.a. selgus, et õpetajaks õppimine ei ole gümnasistide seas populaarne ja pigem valitakse mõni teine amet. Ülikoolis õpetaja eriala lõpetajatest pooled ei soovi töötada õpetajana (Valk, 2016). Lisaks selgus TALIS 2018 uuringus, et kuni viieaastase staažiga õpetajatest 41% plaanib õpetajana töötada vaid kuni viis aastat (Taimalu, Uibu, Luik, Leijen & Pedaste, 2020), seega on koolides uute õpetajate järel pidev vajadus. Seetõttu on oluline teada, mis õpetajaametit valima motiveerib.

Kõige enam on uuritud õpetajaameti valikut mõjutavaid tegureid õpetajakoolituse üliõpilaste puhul (nt Golber, Ursin, Vähasantanen, Fastner & Harteis, 2019; König & Rothland, 2012; Nesje, Brandmo & Berger 2018; Taimalu, Luik, Kantelinen & Kukkonen, 2021; Watt & Richardson, 2006). Autorile teadaolevalt on vähe uuritud eraldi koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppijate kutsevaliku motiive. On küll võrreldud kümme aastat tagasi lasteaiaõpetajaks ja klassiõpetajaks õppijate hinnanguid õpetajatöö kohta ning võrreldud ameti valiku motiive (Peterson, 2013). Bakalaureusetööna on uuritud Tartu Ülikoolis üliõpilasi, kes õppisid koolieelse lasteasutuse õpetajaks ning võrreldi kutsevaliku motivatsioonitegureid õpingute alguses ja lõpus (Paju, 2016). Kuna lasteaiaõpetaja töö on erinev kooliõpetaja omast, siis ei saa varasemate uuringute tulemusi üle kanda lasteaiaõpetajaks õppivatele üliõpilastele. Õppekaval on sessioonõppe kohtadele mitu aastat olnud väga kõrge konkurss, kuid päevaõppesse soovijaid on märgatavalt vähem (Tartu Ülikooli sisseastumise statistika, s.a.). Seega, võivad ka erineda põhjused, mis motiveerivad lasteaiaõpetaja ametit valima erialase töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilasi.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada lasteaiaõpetajaks õppivate üliõpilaste

kutsevaliku motiivid ning missugused on neis erinevused erialase töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilaste vahel.

Käesolev bakalaureusetöö on jaotatud neljaks peatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade teema teoreetilisest poolest ning toetutakse varasematele uurimustele. Peatüki lõppedes sõnastatakse töö eesmärk ja püstitatakse uurimisküsimused. Metoodika peatükis kirjeldatakse valimit, uurimises kasutatud mõõtevahendit ning uurimise protseduuri. Tulemuste peatükis esitatakse uurimise põhjal saadud tulemused. Viimaseks peatükiks on arutelu, kus arutletakse saadud tulemuste üle uurimisküsimustele põhinedes.

Põhimõistete selgitus

Motivatsioon on kui nähtus, mida on uuritud palju erinevate autorite poolt. Krull on leidnud, et „tänapäeval käsitletakse motivatsiooni mitmefaktorilisena. Selle kujunemisel püütakse arvesse võtta nii kognitiivseid kui ka emotsionaalseid tegureid. Samuti on selgunud, et motivatsiooni ei saa adekvaatselt kirjeldada ilma isiklike ega sotsiaalseid faktoreid arvestamata“ (Krull, 2018, lk 422).

Motivatsiooni mõistel puudub täpne selgitus, seda on defineeritud mitmel eri moel. Õpetajakutse valikut motiveerivate tegurite uurimiseks on kasutatud saavutusmotivatsiooni teooriat (*expectancy-value theory*) (Watt & Richardson, 2008). Saavutusmotivatsioon kujuneb elukeskkonna mõjul ning õppimise tulemusena aastaid. See ei ole inimesele kaasasündinud omadus (Krull, 2018). Motivatsioon on vajaduse rahuldamisele suunatud funktsionaalsete süsteemide eesmärgipärane aktiivsus (Bachmann & Maruste, 2011). Motivatsiooni abil selgitatakse eesmärgipärase käitumise algatamist, intensiivsust, püsivust, kvaliteeti ning suunda (Brophy, 2014). Motivatsiooni on võimalik mõjutada ja ise suunata. Üks võimalus on jagada motivatsioon sisemiseks, väliseks ja altruistlikuks (Mullins, 1993).

Sisemise motivatsiooni teooriad räägivad erinevatest vajadustest. Sisemine motivatsioon tekitab tunde, et ma soovin seda teha (Brophy, 2014). „Deci arvates sõltub sisemise motivatsiooni tugevus sellest, mil määral näevad inimesed oma tegevuse tulemusi sisemiselt põhjustatutena, st nende endi poolt kontrollitavatena“ (Deci, 1975 viidatud Krull, 2018 j, lk 427). Sisemiselt motiveeritud käitumine jaguneb kaheks. Esimest tüüpi motivatsioon esineb inimesel, kui ta tunneb ennast hästi ja mugavalt. Kuid samas on ta tüdinenud, seetõttu hakkab otsima võimalusi aktiivseks meelepäraseks tegevuseks. Teist tüüpi motivatsioon esineb inimesel, siis kui ta proovib toime tulla erinevate väljakutset pakkuvate olukordadega või kui soovib vähendada vastuolu. Samas üritab seostada tasakaalu enda isiklike teadmiste ja välise info vahel (Krull, 2018).

Väline motivatsioon on seotud enamasti tasustamisega. Välise motivatsiooni puhul soovitakse enamasti tegutseda tulemuse või tagajärje nimel, mis võib olla kas positiivne (nt tasu) või negatiivne (nt karistuse vältimine) (Ryan & Deci, 2000).

Õpetaja tööga seotud motivatsiooni seletamisel tuleks arvesse võtta ka altruistlikke motiive. Õpetaja tunneb, et see on väärtuslik amet, millega saab aidata noori, lapsi ning samuti ka ühiskonda paremaks muuta. Õpetamine on ühiskonnas sotsiaalselt tähtsal kohal (Kyriacou & Coulthard 2000).

Mõisted *motiiv* ja *motivatsioon* ei ole sünonüümid. Motiiv on tunnetatud vajadus, mis paneb inimesi tegutsema. See on arusaamine vajadusest, tegevusest selle rahuldamisel,

eesmärkidest, mis viivad vajaduse rahuldamiseni. Käitumisajendiks on motiiv, mida võib elustada mistahes motiveeriv tegur. Motivatsioon on motiivide kogum (Bachmann & Maruste, 2011).

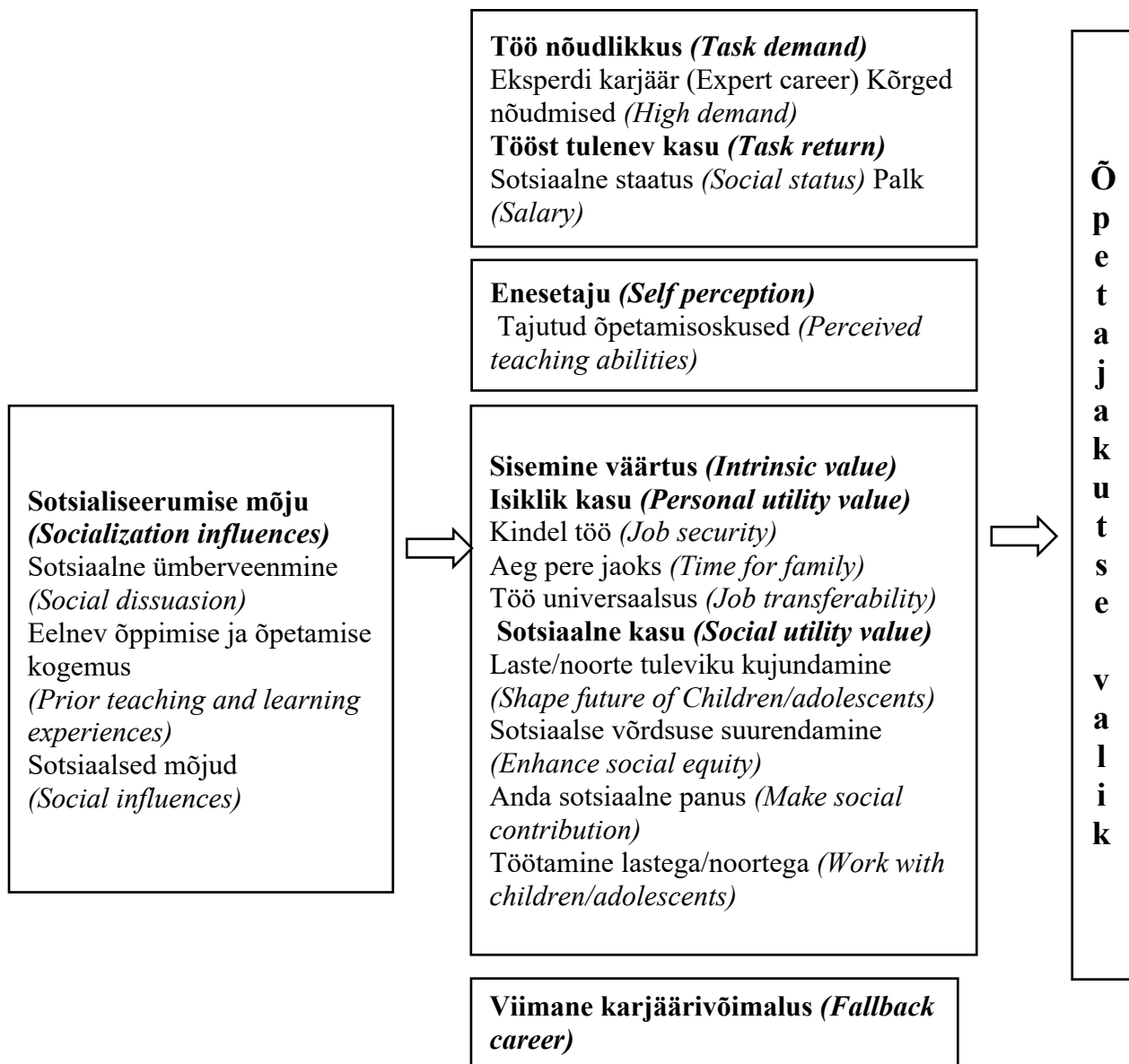
Koolieelse lasteasutuse õpetajaks saamiseks tuleb läbida ülikoolis kolm aastat kestev õpe, mille tulemusel omandatakse bakalaureusekraad (Kutsestandard, 2020). Õpetaja on see, kes kujundab õpilaste väärtushinnanguid ning aitab luua seoseid, samuti on õpetaja roll toetada iga õppija arengut (Haridus- ja Teadusministeerium, 2015). Lasteaiaõpetajaks olemiseks on vajalikud mõningad isiksusejooned, mis muudavad õpetaja laste silmis autoriteediks. Lasteaiaõpetaja peaks olema enesekindel, sõbralik, suutma valitseda oma tundeid, ebaõnnestumiste korral motiveerima ning jääma ka rahulikuks kriisiolukorras (Krull, 2018). Lasteaiaõpetaja töö erineb teistest selle poolest, et õpetaja peab suutma õppetegevused lõimida mänguga (Kutsestandard, 2020).

Ülevaade õpetajakutse valiku põhjustest

Paljudest uuringutest on selgunud erinevad tegurid, mis ajendavad inimesi õpetajaametit valima. Välja on toodud, et õpetajaameti valiku puhul mõjutavad erinevad motiivid ning eelkõige inimese isiklikud väärtused kui ka ootused (Anghelache, 2013). Varasemalt tehtud uurimustest on välja toodud kolm motiivide liigitust, millest esimene viitab sisemisele rahuldusele õpetamise vallas, näiteks meeldivus lastega töötamisel, kindla õppeaine vastu huvi või kirg õpetamise vastu üldiselt. Teisalt, inimesed hakkavad õpetajaks altruistlikel põhjustel nagu seda on sotsiaalne kasu, mis on suunatud teiste aitamisele ja ühiskonna parandamisele. Kolmandaks, ametit valima võivad motiveerida ka välised tegurid – tasud või teised boonused, mis kaasnevad õpetajaametiga, näiteks kompensatsioonid, sotsiaalne staatus ja prestiiž, töötingimused ja töökeskkond, puhkused (Kyriacou & Coulthard, 2000; Low, Ng, Hui & Cai, 2017).

Maailmas üsna paljudes eri riikides on kasutatud ja katsetatud õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite uurimiseks FIT-choice skaalat (*Factors Influencing Teaching Choice*). Skaala on välja töötatud 2006. aastal Watt & Richardsoni (2007) poolt Austraalias. FIT-Choice skaala on saavutusmotivatsiooni teoorial põhinev (Watt & Richardson, 2007, vt joonis 1). FIT-Choice skaalat kasutades on läbi viidud palju uurimusi üle maailma ning ka Eestis (nt Uus-Meremaal- Anthony & Ord, 2008; Hollandis- Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Soomes- Goller et al., 2019; Saksamaal- König & Rothland, 2012; Norras- Nesje et al., 2018; USA- Robertson & Jones, 2013; Roness & Smith, 2010; Austraalias- Watt &

Richardson, 2007; Eestis- Paju, 2016; Peterson, 2013; Ojamets, 2014; Taimalu, Luik & Täht, 2017; Voltri, Luik & Taimalu, 2013; Soomes ja Eestis võrdlevalt Taimalu et al., 2021).

Joonis 1. FIT-Choice mudel: õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid (Richardson & Watt, 2006, viidatud Anna-Liisa Peterson, 2013 j).

Norra uurimusest tuli välja, et õpetajatel ja avalikkusel on erinevad arusaamad õpetajaameti kohta. Õpetajatel on motivatsiooniks laste ja noorte kujundamine ning üldine huvi õpetamise vastu. Uurimusest saadi väärtuslikku teavet, kuidas motiveerida teiste erialade inimesi valima õpetajaametit (Nesje, Brandmo & Berger, 2018). Norras teises läbiviidud

uurimuses uuriti üliõpilaste õpetajaks saamise motivatsioonitegureid õpingute alguses ja õpingute lõpus. Õpingute alguses ei pidanud õpetajakoolituse üliõpilased eriti oluliseks töötamist lastega ja huvi õpetamise vastu. Õpingute lõpus motiveeris üliõpilasi just laste- ja noortega töötamine (Roness & Smith, 2010).

Austraalia õpetajakoolituse üliõpilased tõid enamasti välja altruistlikud ja sisemised väärtused: sotsiaalse panuse andmine, lastega töötamine ning laste tuleviku kujundamine (Watt & Richardson, 2007).

Hollandis ja Saksamaal läbiviidud uurimustest selgus samuti, et õpetajaamet valitakse suurest soovist laste või noortega töötada, positiivne kogemus varasemast õpetamisest, ühiskonda panustamine ning laste ja noorte tuleviku kujundamine (Fokkens-Bruinsma & Canrinus 2012; König & Rothland, 2012).

Soome ja Saksamaa õpetajakoolituse üliõpilaste seas viidi läbi uurimus, kus võrreldi õpetajakutse motivatsioonitegureid. Soome ja Saksamaa üliõpilastel ei erinenud oluliste faktorite valik. Kõige enam valitumaks motiiviks oli sisemine motivatsioon ning sellele järgnesid sotsiaalse võrdsuse loomine ning laste tuleviku kujundamine. Kõige madalama hinnangu sai faktor milleks oli töö sobivus eraeluga (Goller et al., 2019).

Eestis läbi viidud uurimused õpetajakutse valiku kohta

Eestis on tehtud mitmeid uuringuid õpetajakutse motivatsioonitegurite kohta (Krusell, 2004; Taimalu et al., 2021; Taimalu et al., 2017; Taimalu et al., 2019; Voltri et al., 2013). Eraldi on tehtud ka mitmed üliõpilaste lõputööd, kus olid kaasatud erinevad valimid ja uuriti erinevaid aspekte. Näiteks uuriti õpetajate motivatsioonitegureid (Mõttus, 2015), motivatsioonitegurite muutusi õpetajakoolituse jooksul (Kõiv, 2014; Ojamets, 2014) või võrreldi õpetajate ja õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegureid (Luige, 2016).

Esimene autorile teadaolev uurimus üliõpilaste kutsevaliku motivatsioonist Eestis tehti 1994.a. ja viidi läbi Tartu õpetajate seminaris. Viis populaarsemat motiivi õpetajaks hakkamisel olid: sooviti paremat haridust, õpetaja kutsumus, loov vaimne töö, tulevikus parem ametikoht ja huvi pakkuva erialaga sobivad võimed (Sokk, 1994 viidatud Peterson, 2013 j).

2004.a. viidi läbi uurimus Tallinna Pedagoogikaülikoolis, milles eesmärk oli uurida õpetajaks õppijate motiive. Valitumateks motiivideks ostusid: eriala vastavus võimetega, õpetaja kindel palk ning töökoha olemasolu tulevikus (Krusell, 2004 viidatud Peterson, 2013 j). Alates 2013. aastast on uuritud Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudis õpetajakoolituse

üliõpilaste kutsevaliku motivatsioonitegureid.

Näiteks Voltri, Luik ja Taimalu (2013) uuringus selgus, et nii kutseaastal olevad õpetajaid kui ka õpetajakoolituse üliõpilasi motiveeris eelkõige sisemine motivatsioon ja tajutud õpetamisoskused. Kutseaastal olevad õpetajad hindasid oluliselt kõrgemalt sisemise motivatsiooni ja tajutud õpetamisoskuste ning välise motivatsiooni ja töö sobivuse eraeluga mõju kutsevalikule (Voltri et al., 2013).

Kõige uuemas selle teemalises uuringus võrreldi Eestis ja Soomes õpetajaks õppivaid üliõpilasi. Uuringus osales 718 üliõpilast Eestist ja 322 üliõpilast Soomest. Võrreldi tegureid, mis motiveerisid Eestis ja Soomes õpetajaks õppivaid üliõpilasi valima õpetajaametit ning millised on arusaamad õpetaja tööst. Nii Eesti kui Soome üliõpilaste peamised motiivid õpetajaameti valikul olid töötamine laste- ja noortega, sotsiaalse panuse andmine ning soov teenida ühiskonda (Taimalu et al., 2021).

TALIS 2018 uuringus selgus, et kolmanda kooliastme õpetajaid motiveeris kõige enam õpetajaameti pidamisel sisemine motivatsioon. Oluliseks oli võimalus mõjutada laste ja noorte arengut, panustada ühiskonda ja aidata sotsiaalselt tõrjutuid (Taimalu et al., 2019).

Veel mõned aastad tagasi ei olnud Eesti noorte seas õpetajaamet populaarne. Seda näitab see, et õpetajaks ei kandideeri piisavalt noori ning mõne õppekava valdkonnas puuduvad kandidaadid. Osad ülikooli lõpetanud tudengid ei suundu pärast lõpetamist õpetajana tööle ning selle tõttu pole piisavalt noori kvalifitseeritud õpetajaid ning õpetajate keskmine vanus tõuseb. Üliõpilaste peamiseks motivatsiooniks on töötamine laste ja noorukitega, sotsiaalse panuse andmine ja varasemate positiivsete õpetamiskogemuste olemasolu. Uuringust selgus, et õpetamine nõuab kõrgetasemelisi teadmisi ja rasket tööd, pakkudes samal ajal madalat palka ja ühiskonnas õpetajaameti vähest väärtustamist (Taimalu et al., 2017).

Peterson (2013) viis läbi uurimuse Tartu Ülikoolis ja Tallinna Ülikoolis, milles osalesid esimese aasta klassiõpetajaks, lasteaiaõpetajaks ja põhikooli mitme aine õpetajaks õppivad üliõpilased. Kõige enam eriala valikut mõjutanud motiivid olid lastega töötamine, soov olla kasulik ja ühiskonna teenimine. Uurimuses selgus, et koolieelse lasteaia õpetajaks õppivate üliõpilaste jaoks on kõige olulisemal kohal rahulolu oma tööga. Veel toodi lasteaiaõpetajaks õppivate üliõpilaste poolt välja soov lastega töötada, soov olla kasulik, ühiskonna teenimine, sisemine motivatsioon ja oskused. Klassiõpetajaks ja lasteaiaõpetajaks õppivatel üliõpilastel ei olnud olulist erinevust kutsevaliku motiivide osas, aga põhikooli mitme aine õppekava tudengitel ja koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivatel tudengitel

ilmnes erinevus. Põhikooli mitme aine õppekava üliõpilased andsid kõrgemad hinnangud kui lasteaiaõpetajaks õppivad üliõpilased motiivile viimane karjääri võimalus – st õpetajaks õppimine valiti mitte esimese eelistusena (Peterson, 2013).

Mõttus (2015) uuris oma magistritöös, mis kooliõpetajaid nende töö juures motiveerib ja milliseid hinnanguid annavad õpetajad õpetaja töö kohta üldiselt. Peamine põhjus miks töötatakse õpetajana on see, et soovitakse lastega töötada ning on sisemine motivatsioon (Mõttus, 2015).

Suure (2020) viis läbi uuringu gümnaasiumilõpetajate seas, mille eesmärk oli teada saada, millised on gümnaasiumilõpetajate uskumused õpetajaameti suhtes ja motivatsioon. Ka üliõpilastele sarnaselt soovivad gümnaasiumilõpetajad asuda õpetajaks õppima sisemise motivatsiooni tõttu ning tõid välja ka selle, et neil on olemas vajalikud oskused (Suure, 2020).

Kõiv (2014) poolt läbi viidud uurimuses osalesid õpetajakoolituse esimese aasta üliõpilased. Töös uuriti üliõpilaste motivatsioonitegureid esimesel aastal ning saadud tulemusi võrreldi töökogemuseta ja erialase töökogemusega üliõpilastega. Selgus, et kevadel hindasid õpetajakoolituse üliõpilased motiivide faktoreid kõrgemalt kui sügisel. Kõrgemalt hinnati faktoreid oluliste inimeste mõju ning sisemine motivatsioon ja oskused, teistes faktorites ei esinenud statistiliselt olulisi erinevusi (Kõiv, 2014).

Paju (2016) uuris oma töös koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivaid üliõpilasi, eesmärgiga teada saada nende kutsevaliku motivatsioonitegureid ning võrrelda neid õpingute alguses ja lõpus. Nii nagu eelnevates uurimustes, selgus ka siin, et põhilisteks motiivideks on lastega töötamine, soov olla kasulik ja ühiskonna teenimine see selgus ka sellest uurimusest. Kõige madalama hinnangu sai motiiv *viimane karjääri võimalus*. Koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivatele üliõpilastele meeldib veel see, et töö on stabiilne (Paju, 2016).

Uurides erinevaid teaduslikke artikleid ja üliõpilaste lõputöid võib öelda, et enamasti valitakse õpetajaamet sisemise motivatsiooni tulemusel. Soov on ühiskonda teenida, töötada laste või noortega ning soovitakse olla kasulik. Veel leiti, et õpetajaamet ei ole ühiskonna poolt väärtustatud. Vähestel juhtudel valitakse õpetajaamet välise motivatsiooni tulemusel näiteks: kõrge palk, karjäärivõimalus, sotsiaalne staatus ning tööle asumise võimalus välismaal.

Eesmärk ja uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada lasteaiaõpetajaks õppivate üliõpilaste kutsevaliku motiive ning missugused on neis erinevused erialase töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilaste vahel.

Uurides erinevaid teaduslikke artikleid ja üliõpilaste lõputöid võib öelda, et enamasti valitakse õpetajaamet sisemise motivatsiooni tulemusel. Soov on ühiskonda teenida, töötada laste või noortega ning soovitakse olla kasulik. Veel leiti, et õpetajaamet ei ole ühiskonna poolt väärtustatud. Vähestel juhtudel valitakse õpetajaamet peamiselt välise motivatsiooni tulemusel näiteks: kõrge palk, karjäärivõimalus, sotsiaalne staatus ning tööle asumise võimalus välismaal (Nesje et al., 2018; Fokkens-Bruinsma & Canrinus 2012; König & Rothland, 2012; Taimalu et al., 2021; Peterson, 2013). Eelnevalt mainitud uurimused on läbi viidud õpetajakoolituse üliõpilaste seas. Peterson (2013) uurimuses osalesid ka koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivad üliõpilased. Õpetajaameti valimise peamisteks motiivideks osutusid: töötamine lastega, soov olla kasulik, ühiskonna teenimine ning sisemine motivatsioon ja oskused. Viimane karjäärivõimalus osutus kõige vähem valitumaks motiiviks. Eelnevast lähtuvalt soovitakse teada saada töö esimeses uurimisküsimuses:

1. Missugused on koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate üliõpilaste hinnangud kutsevaliku motiividele?

Varasemalt on bakalaureusetööna uuritud koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate üliõpilaste kutsevaliku motivatsioonitegureid ning neid võrreldud õpingute alguses ja lõpus (Paju, 2016). Autorile teadaolevalt ei ole rohkem uurimusi Eestis läbi viidud lasteaiaõpetajaks õppijate kohta eraldi. Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekaval on sessioonõppe kohtadele mitu aastat olnud väga kõrge konkurss, kuid päevaõppesse soovijaid on märgatavalt vähem (Tartu Ülikooli sisseastumise statistika, s.a.). Seega, võivad ka erineda põhjused, mis motiveerivad lasteaiaõpetaja ametit valima erialase töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilasi. Teine uurimisküsimus sõnastati järgmiselt:

2. Missugused on erinevused töökogemuseta ja erialase töökogemusega lasteaiaõpetajaks õppivate üliõpilaste hinnangutes oma kutsevaliku motiividele?

Metoodika

Käesolevas bakalaureusetöös kasutati kvantitatiivset uurimisviisi selleks, et kaasata uuringusse rohkem osalejaid ja välja selgitada vastajate hinnanguid. Tegemist on võrdleva uuringuga, mille käigus võrreldi töökogemusega ja töökogemuseta koolieelse lasteasutuse õppekava üliõpilaste hinnanguid oma kutsevaliku motiividele.

Valim

Bakalaureusetöös on kasutatud mugavusvalimit, millesse kuulusid Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava üliõpilased. Uuringus osalesid nii päeva- kui ka sessioonõppe esimese, teise ja kolmanda aasta üliõpilased. Valimisse kuulus kokku 90 üliõpilast, kellest 46% õppis päevaõppes ja 54% sessioonõppes. Esimese kursuse üliõpilasi osales uurimuses 33%, teisel kursusel õppijaid oli 29% ning kolmandal kursusel õppijaid 38%. Vastajate vanusevahemik oli 19-63 aastat ning kõik vastajad olid naissoost.

Õpingute ajal töötab lasteaias õpetajana 30% üliõpilastest, assistendina 10% ja õpetaja abina 7% ning 53% ei tööta hetkel lasteaias. Koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate töökogemusega üliõpilaste keskmiseks tööstaažiks on 3,4 aastat ($SD=3,56$). Töökogemusega üliõpilastel väikseim tööstaaž oli 2 kuud ja suurimaks tööstaažiks oli 16 aastat.

Töökogemuseta üliõpilaste keskmine vanus oli 24 aastat ($SD=8,21$) ja töökogemusega õpilaste keskmine vanus 33 aastat ($SD=8,21$). Töökogemusega ja kogemuseta üliõpilaste rühmad olid omavahel oluliselt erinevad nii tööstaaži ($t=-6,47$, $p<0,05$) kui ka vanuse osas ($t=-4,98$ $p<0,05$).

Mõõtevahend

Uurimistöö andmete kogumiseks kasutati elektroonset ankeeti, mis võimaldas hinnata õpetajaks õppivate üliõpilaste kutsevaliku motiive. Küsimustik koosnes 39 väitest, kus üliõpilane hindab, kuivõrd oluliselt esitatud tegurid mõjutasid tema soovi saada õpetajaks. Väiteid hinnati 7-palli skaalal.

Ankeedis kasutati FIT-Choice sklaalat (*Factors Influencing Teaching Choice*), mille koostajateks on Austraalia teadlased Helen G. Watt ja Paul Richardson (Richardson & Watt, 2006). FIT-Choice skaalat analüüsiti põhjalikult 2007. aastal Watt'i ja Richardsoni poolt, kes leidsid, et skaala on valideeritud. Skaala alaüksuste reliaablused on suures osas jäänud vahemikku Cronbachi $\alpha >0,6 - 0,8$ (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Kilinç, Watt &

Richardson, 2012; König & Rothland, 2012). 2012. aastal tõlgiti ja kohandati esimest korda FIT-Choice skaala uurimismeeskonna poolt eesti keelde. Uurimismeeskonda kuulusid Piret Luik, Merle Taimalu ja Airi Niilo. FIT-Choice skaalaga tehti ka pilootuuring kust selgus, et skaala sobib põhiuuringu läbiviimiseks (Peterson, 2013). Eestis on tehtud mitmeid uuringuid õpetajakutse kohta, milles on kasutatud FIT-Choice skaalat (Taimalu et al., 2017, 2021; Voltri et al., 2013) ning mitmed õpetajakoolituse üliõpilased on samuti kasutanud uurimistöodes FIT-Choice skaalat (Kõiv, 2014; Luige, 2016; Möttus, 2015; Ojamets, 2014; Paju, 2016; Peterson, 2013; Suure, 2020). Käesolevas bakalaureusetöös kasutatakse Peterson (2013) tehtud uuriva faktoranalüüsiga leitud motiivide faktorstruktuuri, mis koosneb kümnest faktorist. Faktorid ja selles töös leitud reliaablused on esitatud tabelis 1. Bakalaureusetöö ankeedist on välja jäetud väide *koolivaheajad sobivad kokku pereeluga*, kuna lasteaias puuduvad vaheajad.

Tabel 1. *Õpetajakutse valiku motiivide faktorite sisereliaablused (10 faktorit).*

Faktorid	Cronbach alfa
Töö võimalus välismaal	0,95
Varasemad õppimiskogemused	0,89
Soov kasulik olla	0,84
Ühiskonna teenimine	0,83
Töötamine lastega	0,78
Sisemine motivatsioon ja oskused	0,75
Viimane karjäärivõimalus	0,75
Töö sobivus eraeluga	0,71
Oluliste inimeste mõju	0,70
Töö stabiilsus	0,63

Protseduur

Bakalaureusetöö jaoks andmete kogumine toimus 2021. aasta aprillis koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava üliõpilastelt. Palve uuringus osaleda ja ankeedi link edastati üliõpilastele elektroonselt e-kirja teel kaks korda õppekorraldusspetsialisti abiga. Ankeedi täitmiseks kulus üliõpilastel 7-10 minutit. Küsimustele vastamine oli vabatahtlik ning kõik

vastajad jäid anonüümseks. Kogutud andmed vaadati üle Microsoft Exceli tabelis, kust andmed kanti töötlemiseks SPSS Statistics programmi. Andmete paremaks tõlgendamiseks kasutati kirjeldavat statistikat (protsendid, aritmeetiline keskmine ja standardhälve).

Esimesele uurimisküsimusele vastuse saamiseks arvutati üksikväärdete põhjal faktorite koondkeskmised ning selle abil koostati faktorite pingerida. Teise uurimisküsimuse jaoks kasutati sõltumatute valimite T-testi (*Independent Samples T-test*) abil, sest võrreldi töökogemusega ja töökogemuseta koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivaid üliõpilasi.

Tulemused

Lasteaiaõpetaja kutsevaliku motiivid

Tabelis 2 on toodud lasteaiaõpetaja kutsevaliku motiive kirjeldav statistika. Tabelis on esitatud faktorite keskmised, standardhälbed, miinimumid ja maksimumid.

Tabel 2. *Lasteaiaõpetaja kutsevaliku motiivide faktorite kirjeldav statistika – keskmised, standardhälbed, miinimumid, maksimumid.*

Faktor	M*	SD*	Min*	Max*
Töötamine lastega	6,51	0,59	3,17	7,00
Ühiskonna teenimine	6,06	0,81	3,00	7,00
Töö stabiilsus	6,05	0,60	4,40	7,00
Sisemine motivatsioon ja oskused	5,99	0,70	3,43	7,00
Soov kasulik olla	5,99	0,90	3,00	7,00
Varasemad õppimiskogemused	5,32	1,53	1,00	7,00
Töö sobivus eraeluga	5,03	1,24	2,33	7,00
Oluliste inimeste mõju	4,40	1,60	1,00	7,00
Töövõimalus välismaal	3,73	1,79	1,00	7,00
Viimane karjäärivõimalus	2,32	1,38	1,00	7,00

* M-keskmine; * SD-standardhälve; * Min-miinimum; *Max-maximum.

Kõige kõrgema keskmise tulemusega faktoriks õpetajakutse valiku motiividest sai kogu valimi puhul *töötamine lastega* (vt Tabel 2). Esimesel kohal olnud faktor ei olnud ainuke, mille keskmine hinnang oli kõrgem kui 6 palli. Faktorid *ühiskonna teenimine* ja *töö stabiilsus* said samuti kõrgema hinnangu kui 6 palli. Õpetajakutse valiku motiividest viimasel kohal olev faktor oli *viimane karjäärivõimalus*. Kolme kõige madalama hinnangu saanute seas olid veel faktorid *oluliste inimeste mõju* ja *töövõimalus välismaal* ning hinnangud jäid alla 5 palli.

Järgnevalt võrreldi kaht rühma vastajaid omavahel, et teada saada, kas ja millised on erinevused erialavaliku motiividele antud hinnangutes erialase töökogemusega ja töökogemuseta lasteaiaõpetaja õppekava üliõpilaste vahel. Tabelis 3 on toodud võrdlus õpetajakutse valiku motiivide osas töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilaste vahel. Tabelis on esitatud faktorite keskmised, standardhälve, t-statistiku väärtus ja erinevuse olulisus.

Selgus, et oli kaks faktorit, mille puhul esines statistiliselt oluline erinevus (vt Tabel 3). Töökogemuseta üliõpilased hindasid faktorit *töövõimalus välismaal* kõrgemalt töökogemusega üliõpilastest. Teist faktorit, milles esines oluline erinevus - *töö sobivus eraeluga* - hindasid töökogemusega üliõpilased kõrgemalt kui töökogemuseta üliõpilased.

Tabel 3. Erinevused õpetajakutse valiku motiivide osas töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilaste vahel.

Faktor	Töökogemusega	Töökogemuseta	t*	p*
	M*(SD*)	M*(SD*)		
Töötamine lastega	6,56 (0,57)	6,47 (0,61)	-0,71	0,47
Töö stabiilsus	6,16 (0,59)	5,95 (0,60)	-1,59	0,11
Sisemine motivatsioon	6,02 (0,65)	5,96 (0,75)	-0,42	0,67
Soov kasulik olla	6,00 (0,90)	5,97 (0,90)	-0,13	0,89
Ühiskonna teenimine	6,00 (0,87)	6,12 (0,76)	0,70	0,48
Töö sobivus eraeluga	5,34 (1,13)	4,76 (1,27)	-2,28	0,02
Varasemad õppimiskogemused	5,08 (1,74)	5,53 (1,32)	1,32	0,18
Oluliste inimeste mõju	4,30 (1,66)	4,47 (1,55)	0,51	0,61
Töövõimalus välismaal	3,18 (1,74)	4,20 (1,71)	2,78	0,00
Viimane karjäärivõimalus	2,22 (1,39)	2,41 (1,37)	0,63	0,61

* M-keskmine; * SD-standardhälve; *t-t-statistiku väärtus; *p-erinevuse olulisus.

Faktorite *sisemine motivatsioon ja oskused, töötamine lastega, soov kasulik olla, ühiskonna teenimine, töö stabiilsus, varasemad õppimiskogemused, oluliste inimeste mõju ja viimane karjääri võimalus* – statistiliselt olulisi erinevusi ei esinenud.

Varasema lasteaia töökogemusega üliõpilaste poolt kõrgeima keskmise hinnangu saanud motiivideks olid *töötamine lastega* ja *töö stabiilsus*. Töökogemuseta üliõpilaste kõrgeimaks hinnatud motiiviks olid esiteks samuti *töötamine lastega*, kuid teiseks *ühiskonna teenimine*. Madalaima keskmise hinnangu said nii töökogemusega kui ka töökogemuseta vastajate poolt faktorid *viimane karjäärivõimalus* ning *töövõimalus välismaal*.

Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö käigus selgitati välja lasteaiaõpetajaks õppivate üliõpilaste kutsevaliku motiive ning missugused on neis erinevused erialase töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilaste vahel. Eesmärgi täitmiseks sõnastati kaks uurimisküsimust.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, millised on koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate üliõpilaste hinnangud kutsevaliku motiividele. Selgus, et vastanud üliõpilaste valikut olulisemalt mõjutanud motiivideks olid võimalus töötada lastega, teenida ühiskonda ja töö stabiilsus. Veel said kõrge hinnangu järgmised motiivid *sisemine motivatsioon ja oskused, soov kasulik olla, varasemad õppimiskogemused ning töö sobivus eraeluga*. Kõige madalamaks hinnati sellise motiivi mõju nagu viimane karjäärivõimalus, millest saab järeldada, et vastajad olid valinud antud õppekava peamiselt esimese valikuna.

Paju (2016) uuris samuti oma bakalaureusetöös koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate üliõpilaste kutsevaliku motiive. Uuringust selgus, et kõige kõrgemalt hinnatud motiivideks olid ka seal töötamine lastega, sisemine motivatsioon ja oskused, soov kasulik olla, töö stabiilsus ning ühiskonna teenimine.

Peterson (2013) uuris õpetajakutse valiku motivatsioonitegureid ning võrdles erinevate õppekavade üliõpilaste hinnanguid. Valimisse kuulusid ka koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivad üliõpilased. Lasteaiaõpetajaks õppivad üliõpilased hindasid kõige kõrgemalt järgmisi motiive: *töötamine lastega, ühiskonna teenimine, soov kasulik ning sisemine motivatsioon ja oskused*. Kõige kõrgemalt hinnati faktorit *töötamine lastega*. Välismaal tehtud uuringutest selgus, et samuti on olulisel kohal faktorid: *töötamine lastega, sotsiaalse panuse andmine ja noorte tuleviku kujundamine* (Nesje et al., 2018; Roness & Smith; Watt & Richardson, 2007).

Antud bakalaureusetööst ja varasemalt läbi viidud uuringutest selgub, et õpetaja kutsevalikul on olulisemad altruistlikud ja sisemised motiivid ning õpetajaamet valitakse peamiselt sisemise motivatsiooni tulemusel. Antud uurimuse tulemused langevad kokku üldjoontes varasemate uuringute tulemustega, esikohal on töötamine lastega ja ühiskonna teenimine ning kõige madalama hinnanguga motiiviks on viimane karjääri võimalus.

Teise uurimisküsimusega sooviti teada saada missugused on erinevused töökogemuseta ja erialase töökogemusega lasteaiaõpetajaks õppivate üliõpilaste hinnangutes oma kutsevaliku motiividele. Selgus, et lasteaias töötamise kogemuseta üliõpilased hindasid kõrgemalt seda, et amet pakub võimalust töötada välismaal. Nooremad ja töökogemuseta üliõpilased soovivad veel maailma avastada ning leiavad, et amet võiks võimaldada töötada ka välismaal. Töökogemusega üliõpilased hindasid end mõjutanud olevat rohkem seda, et töö

sobib kokku pereeluga. Antud töö autor saab kõrvutada oma tööga erinevaid varasemates uuringutes tehtud võrdlusi, aga varasemalt pole autorile teadaolevalt uuritud koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivaid töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilasi.

Peterson (2013) võrdles õpetajakutse motivatsioonitegureid erinevate õppekavade kaupa. Uurimuses osalesid klassiõpetajaks õppivad üliõpilased, koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivad üliõpilased ning põhikooli mitme aine õppekava üliõpilased. Klassiõpetajate ja lasteaiaõpetajaks õppivate tudengite vahel motiivide osas olulisi statistilisi erinevusi ei esinenud, aga koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate üliõpilaste ja põhikooli mitme aine õppekava üliõpilaste vahel esines erinevusi motiivides. Lasteaiaõpetajaks õppivate üliõpilaste poolt said kõrgema hinnangu motiivid: *töötamine lastega, sisemine motivatsioon ja oskused, ühiskonna teenimine, viimane karjäärivõimalus* ning *oluliste inimeste mõju*. Põhikooli mitme aine õppekava üliõpilased hindasid koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivatest üliõpilastest kõrgemalt motiivi *viimane karjäärivõimalus* (Peterson, 2013).

Kuigi selles bakalaureusetöös oli võrdlemise aluseks töökogemus, siis võib ilmnenu erinevuste puhul kahe motiivi osas pigem otsida selgitusi vastaja vanuses – vanematel õppijatel on juba paljudel pered ja lapsed, mistõttu nad hindasid kõrgemalt motiivi töö sobivusest eraeluga ja madalamalt töövõimalusi välismaal. Viimane erinevus võib olla siiski ka töökogemusega seotud- kui töökoht on olemas, siis ehk ei mõelda töövõimalustele välismaal kui olulisele motiivile kutsevalikul võrreldes nendega, kel erialast tööd veel pole.

Uurimuse piirangud ja rakenduslik väärtus

Käesoleva bakalaureusetöö piiranguna võiks välja tuua selle, et võrreldavate rühmade (töökogemusega üliõpilasi ja töökogemuseta üliõpilased) puhul ilmnes lisaks töökogemuses olulisi erinevusi ka vanuse osas. See erinevus on ootuspärane, kuid selle tõttu ei saa öelda, et leitud erinevuse taga ametivaliku motiivides on just töökogemuse olemasolu või puudumine.

Antud uurimistöös võrreldes erialase töökogemusega ja töökogemuseta üliõpilasi selgus, et töökogemuseta üliõpilased hindasid faktorit *töö võimalus välismaal* kõrgemalt kui töökogemuseta üliõpilased. Teadmine, et töö võimalust välismaal hindasid kõrgemalt töökogemuseta üliõpilased, siis võiksid õppejõud sellele tähelepanu pöörata, et meie üliõpilased ei suunduks peale õpinguid välismaale tööle, vaid jääksid Eestisse, sest Eestis on noorte õpetajate puudus ning samuti on ka välismaal see probleemiks. Kui siiski ülikooli

lõpetanud üliõpilane soovib peale õpinguid asuda välismaal tööle, siis võiksid õppejõud üliõpilasi selleks rohkem ette valmistada.

Tänuõnad

Täna koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivaid üliõpilasi, kes olid nõus uurimises osalema. Eriline tänu töö juhendajale, kes motiveeris, suunas ja aitas kogu töö vältel.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud käesoleva lõputöö ise ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

18.05.2021

Kasutatud kirjandus

- Anghelachea, V. (2013). *Motivation for the teaching career*. Külastatud aadressil <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814022071>.
- Anthony, G., & Ord, K. (2008). *Change-of-career secondary teachers: motivations, expectations and intentions*. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36, 4, 359-376.
- Bachmann, T., & Maruste, R. (2011). *Psühholoogia alused*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Brophy, J. (2014). *Kuidas õpilasi motiveerida. Käsiraamat õpetajatele*. SA Archimedes.
- Fokkens-Bruinsma, M., & Canrinus, E. (2012). *The Factors Influencing Teaching (FIT)-Choice Scale in a Dutch teacher program*. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40, 3, 249- 269.
- Goller, M., Ursin, J., Vähasantanen, K., Festner, D., & Harteis, C. (2019). Finnish and German student teachers' motivations for choosing teaching as a career. The first application of the FIT-Choice scale in Finland. *Teaching and Teacher Education*, 85, 235-248.
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2015). *Õpetaja*. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/tegevused/opetaja>.
- Kilinç, A., Watt, H. M. G., & Richardson, P. W. (2012). Factors influencing teaching choice in Turkey. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40, 3, 199-226.
- Krull, E. (2018). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Krusell, S. (2004). *Õpetajakutse valiku motiividest*. R. Vöörmann, & J. Helemäe (Toim), *Õpetajad: kas maa sool või kraadiga spetsialistide ametigrupp* (lk 133-151). Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Kutsestandard. *Õpetaja*, tase 6. (2020). Külastatud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/exportPdf/10747319/>.
- König, J., & Rothland, M. (2012). *Motivations for choosing teaching as a career: effects on general pedagogical knowledge during initial teacher education*. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40, 3, 289-315.

- Kõiv, S. (2014). *Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite hinnangute muutused esimese õppeaasta jooksul*. Publitseerimata magistriöö. Tartu Ülikool.
- Kyriacou, C., & Coulthard, M. (2000). Undergraduates' Views of Teaching as a Career Choice. *Journal of Education for Teaching*, 26, 2, 117-126.
- Low, E, Ling., NG, P, Tee., Hui, C., & Cai, L. (2017). *Teaching as a Career Choice: Triggers and Drivers*. Külastatud aadressil <http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=3268&context=ajte>.
- Luige, T. (2016). *Õpetaja ja õpetajakoolituse üliõpilaste õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite võrdlus*. Publitseerimata magistriöö. Tartu Ülikool.
- Mõttus, K. (2015). *Õpetajate hinnangud nende tööga seotud motivatsiooniteguritele*. Publitseerimata magisritöö. Tartu Ülikool.
- Mullins, L. J. (1993). Management and organisational behavior.
- Nesje, K., Brandmo, C., & Berger, J.-L. (2018). Motivation to become a teacher: a Norwegian validation of the Factors Influencing Teaching Choice scale. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62(6), 813–831.
- Ojamets, L. (2014). *Õpetajakoolituse üliõpilaste õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite hinnangute muutused kahe õppeaasta jooksul ja seos õpetajana tööleasumise plaanidega*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Paju, K. (2016). *Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate üliõpilaste kutsevaliku motivatsioonitegurite võrdlus õpingute alguses ja lõpus*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Peterson, A-L. (2013). *Õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta õpetajakoolituse üliõpilastel*. Publitseerimata magistriöö. Tartu Ülikool.
- Richardson, P. W., & Watt, H. M. G. (2006). *Who Chooses Teaching and Why? Profiling Characteristics and Motivations Across Three Australian Universities*. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34, 1, 27-56.
- Robertson, L., & Jones, M. G. (2013). *Chinese and US Middle-School Science Teachers' Autonomy, Motivation, and Instructional Practices*. *International Journal of Science Education*, 35, 9, 1454-1489.

- Roness, D. & Smith, K. (2010). *Stability in motivation during teacher education*. *Journal of Education for Teaching*, 36, 2, 169-185.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). *Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions*. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54–67.
<http://dx.doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>.
- Sokk, S. (1994). *Tartu õpetajate seminari üliõpilaste kutsevaliku motivatsioonist*.
Publitseerimata diplomitöö. Tartu õpetajate seminar.
- Suure, A. (2020). *Gümnaasiumilõpetajate motivatsioon ja uskumused õpetajaameti valikul*.
Publitseerimata magistriöö. Tartu Ülikool.
- Taimalu, M., Luik, P., & Täht, K. (2017). *Teaching Motivation and Perceptions during the First Year of Teacher Education in Estonia*. In: H. M. G. Watt, P. W. Richardson.
- Taimalu, M., Luik, P., Kantelinen R. & Kukkonen, J. (2021). *Why they choose a teaching career? Factors motivating career choice among Estonian and Finnish student teachers*. *Trames*, 2021, 25(75/70), 1.
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P & Leijen, Ä. (2019). *Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena*. Tallinn: SA Innove.
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., Leijen, Ä. & Pedaste, M. (2020). *Õpetajad ja koolijuhid väärtustatud professionaalidena*. Tallinn: SA Innove.
- Tartu Ülikooli sisseastumise statistika (s.a.). Külastatud aadressil
<https://www.ut.ee/et/sisseastumine/statistika-0>.
- Valk, A. (2016). *Õpetajaameti atraktiivsus*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium
- Voltri, O., Luik, P., & Taimalu, M. (2013). *Õpetajakoolituse praktikantide ja kutseastal olevate õpetajate kutsevalikut mõjutavad motivatsioonitegurid*. Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 1, 97-123.
- Watt, H. M. G. & Richardson, P. W. (2008). *Motivations, perceptions, and aspirations concerning teaching as a career for different types of beginning teachers*. *Learning and Instruction* 18:408- 428.
- Watt, H. M., & Richardson, P. W. (2007). *Motivational factors influencing teaching as a career choice: Development and validation of the FIT-Choice scale*. *The Journal of Experimental Education*, 75(3), 167-202.

Lisad

Lisa 1. FIT-Choice ankeet (Peterson, 2013).

Hea vastaja!

Minu nimi on Kristiina Kimask ja õpin Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudis koolieelse lasteasutuse õpetajaks. Soovin oma lõputööks uurida koolieelse lasteasutuse õpetajate kutsevaliku motivatsioonitegureid. Tegu on uurimusega, mille eesmärgiks on koguda andmeid koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava üliõpilastelt ning võrrelda kutsevaliku motivatsioonitegureid. Küsimustik on anonüümne ning andmeid kasutatakse ainult uurimistöös ega seostata kusagil Teie isikuga. Palun mõelge iga väite puhul, kuidas Teie arvate. Õigeid ega valesid vastuseid ei ole! Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 7-10 minutit.

Ette tänades!

Taustaküsimused

1. Teie vanus..... aastat
2. Teie sugu?
 - a. Mees b. Naine
3. Kas õpite päevaõppes või sessioonõppes?
 - a. Päevaõppes b. Sessioonõppes
4. Mitmendal kursusel õpite?
 - a. 1. b. 2. c. 3.
5. Kui töötate õpingute ajal lasteaias, siis kellena?
 - a. Õpetajana b. Assistendina c. Õpetaja abina d. Ei tööta hetkel
6. Teie tööstaaž õpetajana, assistendina või õpetaja abina?

.....

I Iga allpool oleva väite kohta palun märkige, kui oluline see oli TEIE otsuse puhul saada õpetajaks. Palun valige see number, mis kõige paremini kirjeldab iga teguri olulisust Teie otsuse puhul

Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: 1- ei ole üldse oluline teie otsuse puhul kuni 7 – väga oluline teie otsuse puhul

Ma tahan saada lasteaiaõpetajaks, sest

1. Ma olen huvitatud õpetamisest?	1	2	3	4	5	6	7
2. Lasteaiaõpetajana töötamine võimaldab mul rohkem aega pere jaoks.	1	2	3	4	5	6	7
3. Minu sõbrad arvavad, et ma peaksin saama lasteaiaõpetajaks.	1	2	3	4	5	6	7
4. Lasteaiaõpetajana on mul pikk puhkus.	1	2	3	4	5	6	7
5. Mul on hea lasteaiaõpetaja omadused.	1	2	3	4	5	6	7
6. Õpetajatöö võimaldab mul ühiskonda teenida.	1	2	3	4	5	6	7
7. Ma olen alati tahtnud olla lasteaiaõpetaja.	1	2	3	4	5	6	7
8. Lasteaiaõpetajatel võib olla võimalus töötada rahvusvaheliselt.	1	2	3	4	5	6	7
9. Õpetajaamet võimaldab mul töötada Euroopa erinevates riikides.	1	2	3	4	5	6	7
10. Õpetamine võimaldab mul kujundada laste väärtusi.	1	2	3	4	5	6	7
11. Ma tahan aidata lastel õppida.	1	2	3	4	5	6	7
12. Olin oma eriala valikus ebakindel.	1	2	3	4	5	6	7
13. Mulle meeldib õpetamine.	1	2	3	4	5	6	7

14. Ma tahan teha tööd, kus saab lastega töötada.	1	2	3	4	5	6	7
15. Lasteaiaõpetaja elukutse pakub kindlat töökohta (õpetajatel on alati tööd).	1	2	3	4	5	6	7
16. Lasteaiaõpetaja tööaeg sobib pereeluga.	1	2	3	4	5	6	7
17. Mul on olnud inspireerivad õpetajad.	1	2	3	4	5	6	7
18. Lasteaiaõpetajana on mul lühike tööpäev.	1	2	3	4	5	6	7
19. Mul on head õpetamisoskused.	1	2	3	4	5	6	7
20. Lasteaiaõpetajad annavad väärtusliku ühiskondliku panuse.	1	2	3	4	5	6	7
21. Lasteaiaõpetaja kvalifikatsiooni tunnistatakse igal pool.	1	2	3	4	5	6	7
22. Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda.	1	2	3	4	5	6	7
23. Minu perekond arvab, et peaksin saama lasteaiaõpetajaks.	1	2	3	4	5	6	7
24. Ma tahan töötada lastekeskuses keskkonnas.	1	2	3	4	5	6	7
25. Lasteaiaõpetaja töö pakub stabiilset sissetulekut.	1	2	3	4	5	6	7
26. Mul on olnud head õpetajad eeskujuks.	1	2	3	4	5	6	7
27. Lasteaiaõpetaja töö võimaldab teha teene ühiskonnale.	1	2	3	4	5	6	7

28. Ma ei pääsenud õppima seda eriala, mis oli minu esimene eelistus,	1	2	3	4	5	6	7
29. Lasteaiaõpetaja töö võimaldab mul tõsta kehvemast keskkonnast pärit laste edasipüüdlisust.	1	2	3	4	5	6	7
30. Mulle meeldib töötamine lastega.	1	2	3	4	5	6	7
31. Lasteaiaõpetaja töö on turvaline (stabiilne).	1	2	3	4	5	6	7
32. Mul on olnud positiivsed õppimiskogemused.	1	2	3	4	5	6	7
33. Lasteaiaõpetaja elukutse sobib minu võimetega.	1	2	3	4	5	6	7
34. Lasteaiaõpetaja töö võimaldab mul valida, kus ma tahan elada.	1	2	3	4	5	6	7
35. Ma valisin lasteaiaõpetajaks saamise viimase karjäärivõimalusena.	1	2	3	4	5	6	7
36. Õpetamine võimaldab mul head teha kehvematest tingimustest tulnud lastele.	1	2	3	4	5	6	7
37. Lasteaiaõpetaja töö annab mulle rahulolu tunde.	1	2	3	4	5	6	7
38. Lasteaiaõpetaja töö võimaldab mul mõjutada lapsi.	1	2	3	4	5	6	7
39. Lasteaiaõpetaja töö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu.	1	2	3	4	5	6	7
40. Veel mingi tegur, mida eespool pole mainitud. Mis?	1	2	3	4	5	6	7

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, *Kristiina Kimask*, (sünnikuupäev: 15.10.1995)

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „*Koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppijate kutsevaliku motiivid töökogemusega ja töökogemusest üliõpilastel Tartu Ülikooli näitel*“, mille juhendajaks on *Merle Taimalu*; reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kristiina Kimask

Tartus, **18.05.2021**